

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rött minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozordásáért rendelést tehetnek,
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 58. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetni helyben a szer-
kesztőségénél, vagy a helybeli könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven folyótetnek. A
beigatásért minden három hasábos
egy sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díjszámítatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Kedd, november 15. 1859.

46. szám.

Második évi folyam.

A bántási ugar-kérdés.

(Folytatás.)

Sem korunkban nem hiányoznak, sem annakelőtte nem hiányoztak tudósok és gyakorlati gazdák, kik a földnek termékenységét s így kizsákmányolhatóságát előmozdítani többféle kísérletek által igyekeztek. Em-lékezünk, hogy Paillard és Bernard urak Brestben egész azon tévtanig ragadtattak, miként a gabonanemek természetét egyedül azok maradványai és hulladékai nem csak képesek előállítani, de csakis egyedül ezek képesek, s a föld tulajdonkép nem is szolgál egyébre, mint a gyöke-
rek kapaszkodására. Ezen különc állitmányt egy 100 négyszögölnyi területen sikerrel vevén gyakorlatba, fennen hirdetétek, hogy csak buzaszalmát kell lábnyi magasan a legterméketlenebb, sőt letömött talajra ter-
jeszteni, arra elszórni a buzát, s bő aratást ad: bár-
mily csodásnak tetszik jelen haladásunkban ezen állit-
mány, belőle nem csak a mult század korismeretét
meríthetjük, de találunk benne egy-két eszmét, minek
továbbfejtese sikerrel eszközöltetett később.

Igaz ugyan, hogy az említett állitmány nem csak
kivihetetlen, mert a szalmát a szél, alóla a magot a
madarak elhordják, azonkívül a kalászatokat tán ollóval
volna szükség leszelni, hogy a szalma talajnak marad-
hasson, s még így is a magokban rejlő erő a földnek
vissza nem volna adható, sőt ez uton folyvást ugyan-
azon veteményt kellenék azon földben művelni, az oly
telkek pedig, hol sem gyökér, sem szalma nem marad,
mint a kenderföldéken, miként volnának mivelhetőek?
De ezen tévtan azt mégis bizonyította, hogy a növény-
hulladékok rothadásuk által bő könenykifejlést akarnak,
mi a lég, víz és világosság befolyásával egyesülve
képes az új növényt kifejlésre birni, hivatkozván az
erdőtálatra, mely a levélhulladékokon kívül más tápot nem
kap. Ezen hasonlat bizonyosan sántikál, mert hiszen
Darwin észleletei Chiliben nyilvánosságosan mutatják, hogy
a burgonya vad állapotban terem ugyan, a föld mivel-
tetése nélkül, de oly esenevész minőségben, hogy a
művelthez legtávolabbtól sem hasonlítható s annak mi-
velése bőven fizeti a fáradságot. Így van ez minden
termékünkkel, mik a földből bővebben bűnnek ki, szeb-
ben fejlenek, nemesebb magot adnak, de épp azért
több tápszert is szívnak ki, s az önhulladékuk csak
annyiból szükséges, hogy a nedveket tartván, a gyö-

keket oly hamar kiszáradni nem engedi, de ezen magok
aztán kevesb táperővel is birnak ám, mint melyeknek
több tápanyag nyújtott a földben.

Bebizonyított és megállapított ténynek tekintetik
ma már, hogy közvetlen tápszere a növényeknek a
köneny az általa létre hozott ammoniakkal, s némely
földsavak, mert a víz csak arra szolgál, hogy a föld-
savakat felolvassza, s magával együtt a növényekbe
ezek gyökerei s levelei által felszívassa; a melegség,
hogy ezen keringés a növényekben meg ne fogyjon, a
tisztá lég és fény, hogy a légből széneny s éleny jut-
hasson a növényhez, melyek behatása a könenyre
képezi az állati szervezetnek szabad forgását is, annál
inkább a helyhez kötött növényét. Mindezek tehát lé-
nyeges és elmulthatlan kellékei a növényélet létének
és fejlődésének, de nem közvetlen táplálék, hanem a tá-
pot vívők s annak felhasználását elősegítő, eszközlők.

Éppen így állitá Liebig, hogy a humus vagyis
földrohadék közvetlenül nem táplálja a növényeket,
hanem táplálja azon tulajdonsága által, hogy a földsava-
kat fejleszti, s könenyt fejt ki: ezen állitmány azon-
ban a gyakorlatban csak zavart okozhat, mert hiszen
következése mégis az, hogy a humus csak oly mulhat-
lanul szükséges a növénytápra, mint a fenebb érintett
melegség, világosság, víz sat. e miatt zavarodott össze
Liebig állitásaival Hlubek, egy az osztrák gazd. egylet
által pályakoszoruzott iratában a növények táplálkozá-
sáról, hol ismét oly messze ment, hogy a földsavakat
állitá befolyástalanoknak a veteményekre, éppen azért,
mivel a növényekben feltalálhatók, megjegesedtek, ho-
lott ha táplálnák, felolvadnának benne. Valóban csodá-
latos, hogy a szenvedély még a tudományban is tul-
ságra ragadja az embert, s Hlubek állitása igaz lenne,
ha a savak elkülönözve találtatnának a magokban, de
csak vegybontási uton fedezhetőek fel, tehát bennök,
mint lényeges alkatrészek felolvadvák.

Szinte más növények azok, melyek a köneny s
a légi széneny által élnek legfőképp, ezek a husos
levelű takarmánynövények, — mint azok, melyek kén-
savanyt követelnek és tartalmaznak, mint minden érett
magu növények, — azért a kender és here más rend-
szerbe osztályozandó, ha zöldében használtatik, mint ha
magot kell neki érlelni. Következnek oly vetemények,
miknek mészanyagra van szükségük, amelyekben, s e
nélkül ki nem fejlenek, minők a hüvelyes vetemények;

— ellenben mások agyag, homok, kövecsföldet kíván-
nak, s ezen külön csoportozatok újra szétoszlanak olya-
nokra, mik magokat el birják nedvvel látni, s olya-
nokra, miknek gyakori nedvesítés kell, — ez utóbbiak
azért oly keverékű talajban természetdők, minek nedv-
tartó alkatrészei bőven vannak, míg amazok szárazabb
földben is diszletnek.

Ezen különféleségek miatt elmulhatlan, hogy a
gazda földjének alkatrészeit pontosan ismerje, mert ugy
ismeri annak képességét is, s sikertelen kísérletekkel
nem gyötrődik oly növényeket illetőleg, melyek a ta-
laj változtatását kívánják, hacsak ezen változtatást
részbeni keveréssel előbb nem teljesíti.

A mely alkatrészei a földnek tulnyomók, az arra
szolgáló növények sokkal inkább s gyakortább is mi-
velhetők benne, azért itt csak általános szabályok
közölhetők, mik egy közönséges kevertségű föld mive-
lésére szolgálnak, miktől tehát a körülmények szerint
el is térhetni.

Ezen szabályok azaz figyelmeztetések körülbelül
következő négy pontban összesíthetők: 1, oly mag-
nyerés, mely a talajnak könenytartalmát veszi igénybe,
2, oly magnyerés, mi könenytápot nem igényel, 3, el-
csigázó takarmány és gyökönvények, s 4, oly terme-
lékek, mik sem humust sem kénsavanyt nem igényel-
nek, sőt a talajt könenynyel gazdagítják.

Bebizonyított dolog levén, hogy az ammoniak- és
szénenyrtartalma a növényeknek arra nem elégséges,
hogy az állati testet kellő táplálékkal lássák el, miután
illósav (alkali) nélkül nem képződhetik a termékben
fehérje, kén- és földsavak nélkül nem növényrost és
sajtany: következik, hogy a kénsavas mész savanyja,
mit a fanemű növényeknél mintegy a héjon kiizzadni
látunk, mert rája szükségünk nincs, mellőzhetlen táp a
magtermékeknél, a mint hogy aránytalanul több sava-
nyakat is huz ki egy buzatermés a talajból, mint a
legsűrűbb erdő.

Ha már most a fentebbi pontok alkalmazása által
a telekből a tápláló alkatrészeket kivonjuk, gondolnunk
kell arra is, nem lesz-e az ezektől annyira megfosztva,
hogy későbbi termést már illő mértékben létrehozni
képtelen? Miután minden birtokosnak legközelebbi élet-
kérdése, hogy telke folytonos termőképességgel birjon,
s tudja, hogy mily növény minő tekintetben, sőt minő
mértékben (mint legközelebb részletezzük) sajtolja,
vagy meríti ki a talajt, — okvetlen szüksége van
annak tudására is, vajjon képes-e telke a további ki-
válnalmaknak megfelelni. Ez okért mulasztatlan neki,
hogy a föld alkatrészei, tulajdonai, táptartalmával mie-
lőbb megismerkedjék, s különösen azzal tisztában legyen,
vajjon birtoka a könenytartalomtól van-e megfosztva,
vagy a savaktól, vagy mindegyiktől, vagy egyikőtől sem,
vagy egyenlőtlen mértékben, mert e cikk folytatában már
érintés volt téve egy esetről Virginiában, hogy
a föld egyoldalú használata annak különbeni jó tulaj-
donai mellett is azt terméketlenné teheti.

(Folytatása köv.)

A néphagyományok kincsei.

Siebenbürgische Sagen, gesammelt und mitgetheilt von Fried-
rich Müller, Gymnasiallehrer in Schäszburg, Kronstadt,
1857.

(Vége.)

IV.

A mondáknak nemzeti körökre való elkülönzését
illetőleg, arra, ugymond, a mythosziaknál a gyűjtemény-
nek tudományos használhatóságára való tekintet birta;
mit tennie nem is vala nehéz, míg ugyanazt a törté-
nelmieknél sem szükségesnek sem végrehajthatónak
nem vélte. A nem német mythoszi mondáknak fölvé-
telére nézve nagyon jól tudja, mily keveset nyujt
mennyiségileg; „azonban úgy véltem, — mondja közlő
— hogy a nemzettársaknak különben nehezen hozzá-
férhető irodalma iránti kötelességnek elégtételt adtam,
midőn azt, a mi utaimon majdnem keresetlenül ajánl-
kozott, fölszedni el nem mulasztottam, és így a német
tudományosságnak, melyből az övéknek is táplálékot
kell színia, átszolgáltattam. E szempontból kiindulva
kivonatoltam Kövály L. „erdélyi régiségeit;“ de ter-
mészetesen nem éreztem magamat feljogosítva ugyan e
szerzőnek imént megjelent „száz történelmi regéit“
máskép mint jegyzetekben egybevetőleg fölhasználni. —
Maga a gyűjtemény terjedelme ama közlemények által
csak jelentéktelenül gyarapodott; de abban mégis bizo-
nyíték van arra, hogy mi azt, a mi a német nyelv
határain túl létezik, nem hagyjuk egészen figyelmen
kívül.“

„Ha a mondafélék kimeríthetlen birtokába mélyeb-
ben be akartam volna ereszködni, mint a hogy az itt
ott a jegyzetekben történt vala: úgy a krónikákból
st.e. a szám tetemesen szaporodhatott volna ugyan;
de épp azon arányban tűnhetett volna el az egész
gyűjteménynek szilárd talaja s népies alapja.

Átalában arra törekedtem, hogy a kutfökhöz a
formára nézve is, a mennyiben csak lehet, hü marad-
jak. S ebben lelje igazoltatását nem egy a német írói
nyelvhez kevesebbé alkalmazkodó kifejezmény vagy szó-
füzet. Ugy látszik célszerűnek, hogy a hagyományos
tartalom a divatos forma alatt kárt ne valljon, és a
sajátos színezet, melyet az elbeszélés a nép ajkain
vagy a kronista tolla alatt nyert, a lehetőleg legke-
vesebbé töröltessék el. Ha a közlemény alapja írott
vala, néha olyannyira lehetlennek látszott a mondai
magvat az ékésítménytől elkülöníteni, hogy az illető da-
raboknak egészen el kelle maradniok. (Minöket föl is
említ.) Divatszzerűsített mondák népies szabásokra vis-
szaállítani szintén megkísérte a 162 s 331. számuakban.
A 122 és 129. sz. Grimm Jakabnak előadását érintet-
lenül hagyta.

A történelmi mondák sorozata természetösen csak
korszerű lehetett; a mythosziaké, a mennyiben lehet-
séges volt, tárgyszűri lön; az utóbbi, mivel az újabb
gyűjteményekben sokképp előnyözött helyi csoportosi-
tás itt a világos áttekinthetésnek inkább akadályára
mint elősegítésére szolgált volna. Ha az időhatáro-

zatban vagy a mythoszi megítélésben néhány tévedés történt, méltányos tekintetbe vételt érdemel az, hogy az elbeszélések által nyert gyakran ingadozó és színtelen támaszpontok szerint bizonyos helynek kimutatása az utóbbiakra nézve nem ritkán igen nehéz vala.

Midőn az áttekintéssel belátása is megkönnyítettett, rendezését, ugymond, itt ott másképp eszközölhetne volna. A függelékben adott jegyzetek bizonyára a gyűjtemény használhatóságának elősegítésére szolgálnak. Közlő ugyan azt mondja, hogy a segédeszközöknek szükében levén e tekintetben csak szerény igényeket elégíthet ki; de a figyelmes olvasó érezni fogja, mennyire tágul majd látköre ezen utalások által is.

„Igy nyujtok át ezennel az erdélyi honisme barátainak a néphagyományokból egy füzért, melyben ha mindjárt nem is minden tája a hazának, de mégis legtöbb s köztük egynémely gazdagon képviselve van. Mélyebb buvárlat, mint a minő nekem az ország némely részében lehetséges vala, még igen sok ujat hozhat napfényre. Csak nem kell csüggedni, ha a szikla mindjárt az első érintésre nem ömleszt. A mondavilág csodás és titkos mint általában az élet; ha ki akarjuk tanulni, mélyébe kell bocsátkoznunk s nem kell kétségbe esnünk, ha az első siker nem felel meg a reménynek. A tudomány ismerői és a természetes népeletnek barátai, ugy hiszem, nem fogják e munkát hiába tettnek mondani. És csak ilyenek számára van az téve. Ki a mondákban csupán csak esztelenséget s vak hitet talál, az éppen ugy jár, mint a pór, kinek az istenség igaz aranyat nyujt, de melyet az eldob, mert bárgyu szeme csak holt szívet lát.“

Kiknek köszöni Müller a legtöbb s legönzettelenebb gyámolítást halás elismeréssel nyilvánítja a cimlap után következő ajánló sorokban: Den treuesten Beförderern dieser Sammlung: F. Wilhelm Schuster in Müllbach, Joseph Haltrich und Georg D. Teutsch in Schäszburg, gewidmet“ (E nemes szövetség illetőleg ügyrokonság keletköztét már „a néphagyományok gyűjtése ügyében“ tett felszólalásunk kezdetén említők; l. Delejtű 1859. 10. sz.) Ha — ugymond M. — a többit is, kik közelből s távolból benyujtott adalékaikkal járultak gyűjteménye szaporításához, mind meg akarná nevezni; a nevek hosszú sorát kellene idéznie. Munkájának már előre is örvendetes jutalmául tekinti, hogy annyian méltatták azt segédkezésökre. — Vajha nálunk is ily kellemes vigasztalás enyhitené az effélékkel foglalkozók fáradaimait, s csak annyi avatott figyelő volna aránylag a mi néphagyományaink föl kutatására, mint a hányan fürkészik a honunkban szórványosan lakó más fajbéli néptöredékeknek hűen megőrzött sajátosságait nem csak bevándorló vizsgálók, hanem rég itt lakozók bennszülöttek is, kik által mint már említők, sokban károsult is a mi illetményünk aluszékony késedelmünk miatt.

Ha csak e főtanulást sikerült volna a főncimzett műből némileg figyelem elé hoznom, e felületes ismertetéssel is hasznos szolgálat volna téve; ellenkezőleg pedig annak még oly részletes taglalgatása is,

mely talán itt kevesebbé is volna helyén, inkább fölösleges törekvésül jelenköznék. Ez oknál fogva jónak tartom azon határok közt maradni, melyeket körülményeink szabnak. Ha a jó indulatu célzás néhány szives befogadásra talál; e parányi magvak is üdvös gyümölcsöt teremhetnek. Az érintett példák oly épületesek, hogy méltán vonzhatnak minél számosabb ifju lelkesültséget azon munkatérre, melyen a magyar szelleműgynek hű napszámosa rendes díját: — a kötelelességteljesítés érzetének boldogító öntudatát szintugy fölleli, mint bármelyik mezején a tisztán szellemi, minden önzéstől ment hazafias működésnek. Kiket hiúság vagy haszonvágy ösztöne ragad a tudomány vagy irodalom zászlaja alá, azoktól ugy sincs mi üdvöst várnia a közügynek. Minthogy mind hazai mind külföldi illetékos tekintélyek azon hiedelmet nyilvánítják, miszerint nálunk a néphagyománynak gyűjtésében még csak az első kezdemény látszik megtéve, melynek azonban buzgó folytatása dus aratást ígér; ne muljék rajtunk annak hebizonyítása, hogy a hol annyira biztató eredményre van kilátás, ott belátásunk sem hiányzik, férfias sürgelmünk sem késik a munka fogytaig. Ne csak ügyvédi replikákkal feleseljünk azok ellenében, kik öntudatunkat részint csekélylik, részint alaptalansággal vádolják; hanem tetteleg cáfolgassunk minden ingerlő ellenvetést. Nesztelen, komoly, ernyedetlen, semmi áldozattól vissza nem rettenő munkásság minden irányban töltönbem minden legcsekélyebb hézagot. Létesüljenek jó irányzatú egyletek, melyek a jelenben szétforgácsolt s tév-ösvényeken kalandozó erőket s tehetségeket a lehetőleg összeforrasztás s üdvös tevékenységre birják. Álljon elő a hazaszerte nyilatkozó kegyeletből a nagy buzdítót méltán dicsőítő „Kazinczy egyesület.“ Avagy mi gátolja a szép emlékü s 10 évi célszerű munkásságával oly gazdag eredményt felmutatott „Kisfaludy társaságnak“ ujra föléledését?*) Ne csak koronkinti föllobbanását láttassuk a szent Vestatűznek, hanem folytonos, kiolthatlan lángolását éreztessük kifáradhatlan tevékenységgel.

Karcsai G.

Kőrösi Csoma Sándor hagyatéka.

(Törvénytörvényi adatok utáni közlemény.)

Boldog emlékü hazánkfia, Csoma Sándorról érde-
mei teljméltánylatában sokat irtak s beszéltek Bengá-

*) Ugy emlékszünk, hogy a legutóbbi tudósítások értelmében a Kisfaludy-társaság alapszabályai módosított alakban a kormánynak felterjesztették volna, honnan azok jóváhagyása még le nem érkezett. Abban semmi valószínűtlenség nincs, ha a magyar academia újabb alapszabályai sorsára gondolunk, ámde az utóbbiakat illetőleg a közönség koronkint tudósított, mily stadiumba érkezett az ügy, mig ellenkezőleg a Kisfaludy-társaságra nézve, mely iránt a közönség szintén nagy rokonszenvvel viseltetik, mindenütt némasággal találkozunk. Vajjon olyan bőségében vagyunk-e már a szellem mivelődésére szánt intézeteknek, hogy ily jó emlékü társulat ügyét elejthessünk? Ha nem volna mit feltámasztani szenderedéséből, egy uj hasonló társulatot kellene alakítani.
(Szerk.)

liában történt halála óta, főleg az utolsó időben (L. Emich képes naptára 1860, Vasárn. Ujság 38. szám 1859. sat.) s műveiben hűn kíséré honunk irodalma. Legyen tehát nekünk is megengedve egy pillanatot vetnünk emlékének anyagi oldalára: arra i. i. mit szerzett s hagyott légyen maga után vagyronra nézve.

Kovácszai járásban (Háromszéken) fekvő Körös szerény kis faluban laknak az elhunyt nagy utazó egyetlen vérrokoni, Csoma Julia, Dantsné, Sándor öcsésének leánya, s Veres Bálint, elhalt hugának gyermeke. Ez egyszerű s majd vagyontalan földészeket, kik hirneves rokonokról még névben sem emlékeztek már, 1855 végén lepte meg a cs. kir. járási hivatalnak egy felszólítása, miszerint egy amsterdami ügyvéd, Dr. van Keyzer azon ajánlatot tevő nekik, mint Körösi Csoma Sándor kitudakolt vérrokoni s természetes örökösinek, hogy annak Bengáliában (nem Jáván, mint sok helyt állittatik) történt elhalálozásakor hátrahagyott (neki, Dr. v. Keyzernek tudtával valahol létező) vagyontát felfedezendi s kezeikhez szolgáltatandja, ha az eredményző vagyonból az első 15000 frank felét, az ezen felőlüből 10%-et neki átengedni beegyeznének. Mohón kaptak ez ajánlaton a véletlen örökösök, de a járási hivatal köteletségének tartá ez esetet a cs. kir. főtörvényszék útján az igazságügyi ministerium tudomására juttatni

Ez utóbbinak intézkedései folytán a Haagban felállított cs. kir. követség elnöke, Krieger Fülöp cs. kir. fő-consul ur, nevezett Dr. van Keyzer ügyvéddel érintkezésbe tevő magát s kísérle a követelt díjbóli engedésre vagy annak lejjebítésére birni, de kísérlete hasztalan lévén, elküldék a nyakas hollandi jogi képviselőnek (ki ugylátszik különös uton juthata a hagyaték kizárólagos tudomásába) a kellő hatalmazványokat s így munkálódott egy s fél éven át az érintett vagyon kinyomozásában.

1857. év elején rögtöni halál érvén van Keyzer-t, eltűnt újra minden remény a mármárgazdagoknak vélt Csoma rokonokra nézve, miglen Keyzer özvegyének megkeresése folytán Dr. Pinner Gyula amsterdami ügyvéd újra felvállalva az ügyet, sikerült neki, végre m. 1858. december havában kezéhez venni a — különféle levonások után — 9700 s egynehány hollandi forintból álló hagyatékot.

A fent említett alku szerinti felosztás folytán a Csoma örökösöknek jutott 6900 hollandi forintot egy „Noaiglish and Guackens“ bengáli bankárház által Beker & Fuld amsterdami bankárok rendelkezésére kiállított, ezektől amsterdami Rothschild, ettől pedig Krieger Fülöp consula forgatott váltó szeletke alakjában elküldék a cs. kir. kovácszai járási hivatalnak, mely azt a magas cs. kir. igazságügyi ministerium közbenjárása által készpénzzé átalakittatván, folyó novemb. 5-ére idézte az örökösöket, köztök osztályt teendő.

Megemlített Krieger consul urnak ez ügyben kifejtett erélyessége, s a m. ministerium közbenjárása, mely még az utolsó időben is igyekezett Dr. Keyzer özvegyét alku igényeiről való lemondásra birni; de a

hollandi törvények szerint ilyforma alkuk meg lévén engedve, át kellett neki engedni az „oroszlányi részt.“

Különbén az örökségi részt képviselt váltó is a maga nemében — elnézve csecsebecsés külsejétől — nagy különösséget képezett, mert nem mindennap fordulhat elő oly váltó, mely egy bengáli bankháztól kiállítva, két amsterdami forgatmányzó által egy ausztriai követ s végre egy ministerium ideiglenes birtokába adva, s így két világrészt megjárva, mint egy erdélyi kis faluban lakó szegény két földészcsalád vagyona egy erdélyi járási hivatal elnöke által (Kümle József cs. kir. törvényszéki segéd ur, ki szívességének köszönjük ez adatokat) behajtassek s értéke felosztatván, érje rendeltetése végcélját.

Khern Eduard.

Levelezések.

I.

Brassó, oct. 25. A községi ügyek rendezése s illetőleg törvényt módosítása iránti bizottmány választása a napokban folyt le a helybeli ipar s kereskedelmi kamara termeiben s a kerület községeinek közbizalma méltó képviselőkre lát-szék ruháztatni, mert a választottak nevei mint értelmességök mint honfui érzelmök tekintetéből elegendő biztosítékot nyujtanak. Mint hallik, jövő hó elején lépend össze a választmány előleges tanácskozás s a követendő irány megá-lapítása végett.

Színházunk ürességét csakhamar pótlendő, Friese német szinigazgató társulatával megérkezett, s e hó végnapjai valamelyikén nyitandja meg a téli szinidényt. Operánk nem lesz; de igéri az igazgató, hogy a dráma, vigjáték s bohózatban nyujtand kárpótlást. Vederemo.

A brassai általános nyugdíjintézet (mely eddigelé a hirlapi közzétét útját kerülhetni dicsőségének tartá) a bécsi hirlapok által hozta köztudomásra rendszerét, felszólítva a közönséget számos részvételre. Örvendetes gyarapodás nyomait látjuk a programmban, mert igen sok ember reményli élvezhetni 17 év múlva a most kezdő betétek gyümölcsét. —

A „Kronstädter Zeitung“ és „Siebenbürger Bote“ közt érdekes cikkvita folyik le néhány, az előbbitől hozott „községi ügy rendszeresítése“ iránti cikk felett, mely — ugy halljuk — szakértő tollból eredt.

Dr. Trauschenfels Ede s Gött János nyomdász hirdetik a jövő évrei naptárokat. Első a „Kronstädter Kalender“ utóbbi az 28 év óta megjelenő „Sächsische Hausfreund“-ot, melynek tartalma önállítása szerint igen „anspruchvoll“ akar lenni.

A szász elem irodalmi tekintetben tulnyomóságának legvilágosb jele Erdély, minthogy a tervezett magyar szépirodalmi hetilap a közrészvétlenség folytán lehetlenné. Szomorú — de igaz! — A napokban városunk egyik legelőkelőbb s majd legöregebb polgára nyakát borotvával metszvéen véget vetett életének.

II.

Brassó, november 1-én. Örömmel véljük közölhetni, hogy valahára hozzánk is beköszöntött a haladás — vagyis inkább jövődöbeni gőz általi haladtatás — tetteges jele. Ghega lovag miniszt. tanácsos ur ugyan is m. hó 29-éni ittlétekor s miután feladat teljesítésében az erdélyi pályahálózat leendő vonalait szemügyre vette volna, avval kecségtett bennünket, hogy az ebbeli munkálatok már jövő tavasszal leennének foganatba veendőek. Különös előnyül szolgál városunknak az, hogy a vonalnak itt átvezetése a krasznai síkon s Bárcaságon keresztül egyenesen a tervezett Oláh-moldvai pálya összeköttetésére vezet; s így bizton reménylhetjük is, hogy e vonal fog először munkába vétetni. A min. tanácsos ur s kísérei országunk bájos tájai s nevezetesen a Háromszék gyönyörű síksága által egészen elragadtattak, s látható előnyös benyomás alatt ígére egész erejéből oda működni, hogy a pályamunkálatok itt kezdessenek meg.

T A R C A.

Leánynevelés Temesvárott.

A haladás, melyet városunkban különösen a nőnembeni zsenge ifjuság célszerű nevelése körül újabb időben évről évre tapasztalunk, a jövő nemzedék javát szíven hordó embert öröme indítja s benső vigasztalással tölti el; annyival inkább, mert eddig a nő nevelése mód fölött parlagon hevert, holott senki figyelmét sem kerülheté ki, mikép kiválólag a nő s anya van hivatva, jámbor s istenfélő gyermekeket, igaz honfiakat s jó családgyermekeket s anyákat nevelni; pedig hogyan felelhet meg e magasabb hivatásnak, ki maga a nevelés hiányát érzi önmagában? De hála az illetők üdvös gondoskodásának, városunkra nézve főleg a jövő szebb reményeket enged táplálnunk, mert leánygyermekünk a vallás biztos alapjára fektetett célszerű nevelésben részesülnek, mi egyedül képesítendő őket jövő állásuk s hivatásuk kellő teljesíthetőségére.

Midőn tehát a cél elérésére kívántató főkélléknek birtokában vagyunk, mely nem más mint a vallásérköcsös nevelés tényezői, a szegény oskolanének továbbá a szülők — mindinkább meggyőződve a felől, miszerint a legjobb örökség, melyet egykoron bizton hagyhatnak gyermekeikre, egyedül a célszerű, mennyei s földi rendeltetésüknek megfelelő nevelés — az üdvös eredményt tapasztalva üdvös szorgoskodással sietnek leányaik nevelését előmozdítani nem leendő érdektelen, e lapok hasábjain leánytanodánk állásáról néhány adatot közölni.

A nőnevelés ezelőtt két osztályban egy tanítóra, ki az elméleti tantárgyakat adá elő — s egy tanítónőre, ki a kézi munkákra oktató az ifjuságot — volt bizva; a tanítványok száma 185⁶/₇ oskolai évben 80 — 185⁷/₈-ban pedig 117 volt. Az e téren általános pangás nálunk különösen szembe tűnő kezdé lenni, midőn 185⁸/₉-ik oskolai évben Csanádegyházmegye mélt. főpásztora által meghitt s letelepített „oskolanének“ vevék át leányoskolálat. Oly nagy számmal sereglenek egyszerre össze a tanítványok, hogy a nénék kénytelenek valának egy harmadik osztályt is fölállítani, mit helyszűke miatt a volt tanítói lakás átengedésével s átalakításával létesítettek; de áldozat hozásával sem voltak képesek mindannyi oktatás után sovárgó leánykát fölvenni. Számra ugyanis 260 nyert tőlük oktatást, kik közül 17 benszállásoló

A f. hó 10-én tartandó Schillertünnepély programjának közzététele némi kellemetlen polemikára látszott okot adni, az annak bevezetésében használt „Männer verschiedener Confessionen“ stb. kifejezés folytán: de hála az értelmes választmány igyekeztetésének, e „casus belli“ megszűnt létezni.

Ide közel eső S. Mártonfalva helységét m. éji 12 órától 3-ig borzasztó tűzvész pusztítja; melynek 28 jól-telt csűr s több ház s melléképület esett áldozatul. — Fájdalommal tudósítanak szemtanuk a nem érdeklött lakosság közönyöségéről, kik pár percig bámulván a látványt, odahagyják a vész helyét s segélynyújtásra nem ösztönözthettek. — Mint hallik, a leégett tárgyak nagy része biztosítva volt, s ez némi enyhítésül szolgálhat a szerencsétlen érdekelteknek — buzdító példál a többieknek.

Kh...

tanítvány; 64 pedig oskolalátogatásra nem kötelezett bejáró növendék volt; s mégis ezeken kívül számtalant vissza kelle utasítani.

A siker, melyet ez új tanítónők működésök első évében előtűntettek, dacára az előszámíthatlan nehézségeknek, melyekkel küzdeniök kellett új pályájok küszöbén, az általános várakozást nem csak kielégítette, hanem felül is haladta; miről a jelen év ad bizonyosságot; ugyanis a mi fő, a szülők bizalmát annyira vivák immár ki maguknak a nénék, hogy most 374 tanítványt látunk kezelésükre bizva. Valóban oly hathatós lendület, minek csak szívből örvendietünk, s jövőre nézve is a mindinkább gyarapodásnak annyival inkább nézhetüak bizton eléje, mert míg a múlt évben 4 tag ereje különösen megosztva volt, most már 9 új tag hozzájárultával annál hathatósban működhetendnek. Sajnos azonban, hogy a nénék tér hiánya miatt működésükben hátráltatnak; a sok gyermek ugyanis, kik számra 188-an látogatják a nyilvános oskolákat, míg a többi vagy benlakó, vagy a nénék intézetébe járó magántanítványok, — három osztályra osztva zsufobeket kelle visszautasítani, holott sok szülő késznek nyilatkozott széket is hozni gyermeke számára, csak hely adassék, de ez is lehetlen volt. E körülmény nem csak az egészségre nézve káros következményü, de magát az oktatást is nehezíti s a haladást majdnem lehetleníti. Bárha városunk hatósága e térre fordítaná különösen s mindenek előtt figyelmét s segitene a hiányon egy új leánytanoda építése által, mert valóban nagy, kiáltó a szükség; másrészt pedig bizonyára ez volna a műveltségnek legliathatosb emeltyűje, ez a jólétnek legbiztosb alapja.

Heti szemle.

— Egy derék hazafi nem rég azt az indítványt tette, hogy a nemzeti muzeum dísztereme 52 pompás székekkel megajándékoztassék, mindegyik széken a haza valamelyik megyéjének címere lévén himezve. Azóta az ország minden tájáról érkeznek már lelkes honleányok tudakozódásai e kérdésre nézve. A nemes buzgalom tette tör s alig győz vární.

A tett kérdésekre azon felvilágosítással válaszol a P. Napló, hogy az egész ügyet egy nő választmány fogja Pesten vezetni. Ez fogja a címereket rajzoltatni, a munkát kiosztani, utasításokat adni, s ennek elnökéhez lesznek az adakozások s ajánkozások beküldendőek. Hogy minél több hölgy vehessen részt, ki munkájával, ki pénzzel járulhat a vállalathoz. Többet a dologban egyelőre még nem írhat a nevezett lap.

— A kaukaszusi oroszlán Samyl, tisztességes fogolyként most Pétervár nevezetességeit nézegeti. Hogy mennyibe került a vele folytatott háboru Oroszországnak, kitetszik abból, hogy 12 év alatt, t. i. 1833—1845-ig évenként 40000 ember, és még azután is Woronzow eszélyes vezetése mellett évenként 18000 ember maradt a Kaukasusban áldozatul.

— Kolmár József a bajai gymnasiumban a magyar nyelv és irodalom tanára, hogy az öngondolkodás nehézkés fejlődését és az irány kiképzését elősegítse, legcélszerűbbnek véli azt, ha a tanulókat, kik az irányban magukat kitiintetik dícséretben és anyagi jutalomban részesíti. E végett Kolmár összeszedé tanítványainak válogatott fogalmazványait, javító kezén ereszté át, és így keletkezett a mult tanévben az „Emlény“ mely Vörösmartynak ajánltatott. Találkoztak aztán lelkesek, kik filléreikkel hozzájárultak a vállalat támogatására, minek következtében nem csak a nyomdai költségek lőnek fedezve, hanem egy 300 forintnyi maradvány is kecsgettetett további teendőkre. Ezen kis öszveg lett alapja azon ösztön-alapítványnak, mely „Vörösmarty-ösztöndij“ cím alatt alakult, hogy az irány kifejlesztésére hasson. Kamatjaiból évenként azon tanítványok fognak jutalmaztatni, kik legnagyobb haladást tettek a magyar irodalomban. Kolmár ezen alapítványt gyarapítani kívánja részint azon kis nyereményből, mely az évenként megjelenendő iskolai Albumból reményelhető; részint jótékony adakozásokból. Terve szerint a bejövő pénz a bajai takarékpénztárba fogna letétni, vagy a tanítók közt kamathozólag kihelyeztetni. Ha a tőke eléggé nagy, az ügy megalapítottnak tekintetvén, nem gyűjtetik többé. A nevezett derék tanár e terve jóváhagyásáért lépéseket tett a temesvári helytartóságnál, a mely is tökéletesen javallá a dolgot, azonban kívánja hogy alapszabályok terjesztessenek fel, melyekből az egyesület célja, alaptőkéje, gyarapodása, a pénzek hováfordítása, kezelése sat. magyaráztassék, szabályoztassék és kijelöltessék. Kívánja továbbá a helytartóság, hogy a tanítványoknak csak azon fogalmazatai nyomassanak ki, melyek a tanodai igazgató által jóváhagyattak; az alapítványi tőke minden esetre a bajai tak. pénztárba tétessék; végre az ösztöndíjak odaitélésére az egész tanári kar legyen felhatalmazva. Részünkről kívánjuk, hogy minden tanoda oly jeles törekvésű tanárnak örülhessen, ki mint Kolmár József ur nemzeti irodalmunkat annyira viseli szívében.

— Megkaptuk a „kolozsvári színházi közlöny“ első számaikat, melynek kiadója és szerkesztője Havi Mihály. A negyedréti, naponként megjelenő ezen közlöny utolsó lapján a színlapot nyeri a közönség azon darabokról, melyek a kolozsvári színházban előadatnak. A közlöny többi részét versek, novellák, jellemrajzok sat. töltik be, mindig a művészeti különösen színészeti életre vonatkozólag. A több tekintetből célszerű folyóirat ára a téli időnyre 5 forint.

— Jó volna Kazinczy Ferenc munkáinak kiadásával kicsit sietni. Minap igen resteltük, midőn egy, irodalmunkban kevésbé jártas egyén azt kérdezte tőlünk, vajjon hol szerzethetné meg az ünnepelelt író munkáit, — és kénytelenségből adása maradtunk a felelettel. Figyelemre méltók a „Nép Ujsága“ 5-ik számában e tárgyra vonatkozó szavak. Az academia sok ezer forintot vehetett volna be az october 27-én tartott nemzeti ünnepély alatt, ha azon időre Kazinczy összes művei legalább egy kiadásban, ha Kazinczy levelezése, életírása sat. készen lettek volna találhatók a könyvtárusok boltjaiban. Igy üres kézzel térhettek haza, a kik a különben lelkesítő jubilaumban részt vehettek, és a vásárlási kedv később alig leendő a multkorhoz hasonló.

— A m. academia az erdélyi muzeum meg-

nyitására következő képviselő küldöttséget nevezett ki kebeléből: Elnök: b. Eötvös József akadémiai alelnök; küldöttségi tagok: Bartakovics Béla b. egri érsek, Danielik János kanonok, Kubinyi Agoston, nemzeti muzeumi igazgató és kamarás, Lukács Móric tiszteleti tag, Toldy Ferenc titoknok.

— A „Pesti Napló“ f. hó 8-ki 245—2921, száma hatóságilag lefoglaltatott.

— Zágrábban horvát olvasó egyesület szándékozna szervezni, melyben hirszerint az összes korábban ugynevezett „magyar-horvát párt“ tagjai résztveendnek, annak bizonyosságul, hogy mostantól kezdve semmi párt nem létezik többé az országban. A nemzetiség terén teljes egység uralkodik; a napi kérdések feletti nézet különbségek a mostani viszonyok között nem jönnek tekintetbe.

— Örvedetes hirrel lépük meg a hazai történetek barátjait. A honfoglalás és az első Arpádok történetének leg-hitelesb s némi részben egyetlen hazai forrása, t. i. Béla király névtelen jegyzőjének munkája, legközelebb magyar fordításban, jegyzetekkel, meg fog jelenni. A fordító Szabó Károly, a kiadó Ráth Mór. (P. N.)

— Décey fényképész — mint a „Vasárnapi Ujság“-ban olvassuk — képes vállalatot tervez, mit, ha előbb nem, a jövő tavasszal szándékozik megindítani. Le akarja t. i. fényképezni Budapest vidékét, a kettős főváros egyes részeit, nevezetességeit, a muzeumi ritkaságokat s Magyarország nevezetesebb városait és vidékeit; mindezek aztán fényképezés utján többszörözve s szöveggel ellátva kiadni szándékozik, hogy a nevezett tárgyak leghivebb másolatának mindenki jutányos áron birtokába juthasson. Ohajtjuk, hogy e célszerű terv mielőbb létrejön.

— Özvegy Gotthardné asszony ő nagysága értesülvén egyik legjelesebb magyar írónk családjának nyomasztó helyzetéről, a jeles író a leggyöngédebb modorban és ürügy alatt 500 pttal segíté föl. Ily nemes tettek után nem lehet nem hinnünk, hogy még egykor nagyon irigyeltek lehetünk hirben és fényben a külföld előtt. (Sz. H.)

— Többször említettük már a veszett kutyák által történt marások ellen való gyógyszer megvizsgáltatásának szükségét. A tisztelt orvosok legfeljebb csak annyit akarnak megengedni, hogy a baj orvosolható, ha a düh még ki nem tört, és a nyelv alatt még nem képződtek a dühgomók. Legközelebb egy öreg szász erdősz gyógyítás módjáról olvastunk, melyet az maga sajtó utján kíván köztudomásra juttatni, nehogy az ő kimultával ezen próbált segédszer feledékenységbe jusson. Szerinte a sebet azonnal a harapás után langyos ecettel vagy vízzel tisztán ki kell mosni, szárítani, és aztán a veszettségi méreg előléseért, illetőleg feloldásáért, egy pár csöpp sósavat belesöpöpenteni. Ezen gyógyítási mód 25 évi használat által jónak bizonyult, és embereken s marhán segített.

— Az egész világon van 3064 nyelv, ebből Amerikában 1264, Ázsiában 896, Európában 587 és Afrikában 276. Az egész földön mintegy 1000 vallás találtatik. A föld lakosainak összes száma egy milliárdra megy; ezekből meghal minden másod percben 1, minden perc alatt 60, egy óra alatt 2780, minden nap 91,334 s egy év leforgása közt 333,333,333. E halandóságot a szülöttek száma jóval felülmulja.

— Lisznyai Kálmán egy költeményét, melyet hónapok előtt Hugo Viktorhoz írt, franciára fordítva megküldé Hugonak, s ez most Jersey szigetéről Houtwille-houseból, hol jelenleg tartozkodik, viszonzásu photograph-arcképét küldé meg neki. A kép hátlapjára ez volt írva: „A magyar költő Lisznyai Kálmánnak — Hugó Victor.“

— Kemelen Győző. A Szegedi Híradó szerkesztője előfizetést hirdet: „Kazinczy-ünnep Magyarországon 1859-ben“ című műre, melyben szerző a nagy közönséggel akarja megismertetni a nemzeti nagy ünnep fontosságát. Helyes tapintatnak tartjuk e könyv kiadását, mert szükségünk van rá, hogy a nemzet figyelme annak szellemi élete felé újra

meg újra irányoztassék. Nem véshetjük azt eléggé lelkünkbe hogy csak a szellem az, melyet megölni nem lehet, és hogy végre is a szellem azon forrás, melyből előbb utóbb jobb-létünk vidoran szökellend fel. A tiz íves csak egy új firtba kerülő diszes mű tartalmára nézve utasítjuk tisztelt olvasóinkat a lapunk mai számához csatolt felhívásra, még csak annyit tevén hozzá, hogy a lelkes szerző világos előadásából a tárgyhoz méltó élvezetet reménylhetünk.

Temesvári újdonságok.

— A gazdasági egyesület választmánya f. hó 5-én tartott ülésében azt határozta, hogy a nevezett egyesület a most alakuló bécs-pesti borkereskedő társulat részvényesei sorába lépjen. Az ilyen részvény ára, miként tudjuk, 500 forint; és annyi körülbelől azon öszveg, melyről a társulat rendelkezhetik, — alaptőkéje egy fillérje sincs. A kinek tesszik, a fenebbi határozatban a gazdasági egyesület előkészítő feloszlását is tekintheti, mert ezentul még a tengődésre sem marad eszköz. Bizonyos egyébaránt, hogy alig lehetett volna a még meglevő kevés pénz jobbra célra fordítani. A részvét a temesvári gazdasági egyesület iránt már kezdettől fogva sem volt igen nagy, és midőn később mindinkább alakítotték annak életerejét, azon eszme érlelődött, hogy kimondassék miszerint a temesvári egyesület a magyar gazdasági egyesülethez kíván csatlakozni, vagy hogy feloszlattván a temesvári egyesület, annak pénzmaradványával a magyar gazdasági egyesület pénztára gyarapitassék. Ugy hisszük, hogy ezen említett tervek keresztül vitele némileg kényes dolog lett volna, és hogy a választmányi ülés határozata a legjobb mit a fenforgó körülmények közt tenni lehetett. Azt mondók hogy már kezdettől fogva csekély részvét nyilatkozott társulatunk iránt. Ennek okát nem valami általános közönyben, vagy az anyagi érdekek emelésére szolgáló tényezők nem méltánylásában fekszik, mert hisz vidékünkben nagyobb földbirtokosaink tekintélyes részt vesznek hazai intézeteink fenntartásában, sőt hazánk fővárosában azokban kitünőleg szerepelnek is, — hanem keresnünk kell okát a temesvári gazdasági egyesület alapszabályainak némely népszerűtlen pontjában; abban továbbá, hogy az egyesület hivataloskodási nyelve a német, és hogy az egyesület hatáskörének kerülete ugyanaz a koronaország területével. Ezek azon okok néhányai, melyekről nyilvánosan szólhatunk, de azért az okokat még ki nem merítettük. Jellemezze azon viszonyokat, melyekben a temesvári gazdasági egyesület tengődik, azon adat is, hogy a tagok majdnem két harmada évi járulékaival hátra maradt, és hogy az egyesületnek minden utánjárása dacára nem sikerült földet kinyerni, melyen gyakorlatilag mutassa meg a földmivelés érdekében tett újabb javítások célszerűségét sat. Pénz, föld, fióktársulatok, tagok hiányában tehát mi által hasson az egyesület a tartomány gazdasági iparának tökéletesítésére? Valóban méltánytalan dolog ily körülmények közt eredményeket követelni valamely egyesülettől. Nem rég a Budapesti Hírlap temesvári levelezője szintén panaszokra érzé magát felhiva, mert az egyesület tetterőre nem tud felforgódni. Ezen levelező nyomán a Pester Lloyd is közli azon felfedezést, hogy a gazdasági egyesület választmányában egyetlen gazdasági szakember nem létezik, sőt hogy az egyesületi titkár sem számítható azok közé. Ha ama levelező inkább az igazság mint rögeszmék nyomán indul, kétszer is meggondolta volna magát, mielőtt ilyent ír, a mi a roszakarat büzt nagyon is hordja magán. A választmány ugyan is több mint harmada földbirtokosokból áll, a többi része is olyan tagokból, kik mult vagy jelen foglalkozásuk által a gazdasági érdekekhez minél közelebb állanak. Nem mondjuk hogy jól van, a mint van, de hogy több, és befolyásosabb birtokos nincs a választmányban az onnan magyarázható, mert magában az együletben is kevés van ilyen, és mert nevezetesen Temesvárott alig-alig lakik 10—15 akár az együletben, akár kívül levő birtokos ember, minthogy a forra-

dalom óta azon nagy számu földbirtokosok, kik városunkat azelőtt élénkitették, és a társaság élén állva az ipar éltefői, a socialis élvek lendítői voltak, mind elszéyedtek — hová, azt mindig ki nem lehetne mutatni — és közülök, a ki még fenn van, szükség nélkül városunkat nem látogatja, lakását pedig csak oly birtokos tartja itt, kit egyuttal valami hivatal ide leköt. Végre említsük még azt, hogy midőn a gazdasági egyesület közgyűlését tartja, — a mi kétszer történik egy esztendőben — a közgyűlést rendszeren csak azok látogatják, a kik a választmányt képezik. A ki eléggé szakembernek érzi magát, ily viszonyok közt is országra szóló eredményeket az egyület által kivini, az álljon elő, — et eris mihi magnus Apollo.

* Városi színházunkban Schiller százados születés napját f. hó 7-én ünnepelték. Az első nap estjén Offenbach ismeretes operettája: „Eljegyzés lámpavilágnál“ adatott, melyet „Lied an die Freude“ című 2 felvonásos lyricus dráma előzött meg. Ezt igen szerencsétlen fogalmazvának kell vallanunk, melyből a nemes és szerény Schiller jellemét valóban nem tanuljuk ismerni. A közönség oly tömeggel jelentkezett, hogy alig fért a házba. Másnap Schiller drámája: „Wallensteins Tod“ adatott, megelőzvé azt egy ünnepi prolog, és egy az egész operai személyzet által énekelt himnus. Végre Schiller szobra koszoruztatott meg. Az előadás gyengeségéről nem szólunk, mert rendkívüli ünnepélyek alkalmával a bűnösök nagyobb elnézésben (közböcsánatban) részesülnek. A közönség ez uttal csak mérsékelt számmal jelent meg. Ezen két napi rendezése kirekesztőleg a színház igazgatóságának érdeme, miről, ha különben nem tudók, a roppant nagyságu tarka színlapok meggyőznek bennünket. A közönség kebléből nem állt elő senki, ki az általános tiszteletet egy lángeszű, és az egész emberiséget átkaroló költő iránt látható jelekbe igyekezte volna idomítani. Pedig igen illetet volna ily városban, mely nagy igényt tart arra, hogy miveltnék mondassák. A színház igazgatóságára visszatérve az a megjegyzésünk, hogy ha már oly előnyben találja magát, mint valamely hatalmát gyakorló kormány a szervezetlen democratia irányában, emlékezett volna meg oct. 27-én arról is, hogy a magyarnak is van költője, kinek e haza irodalma körül halhatlan érdemei vannak, kit éppen az nap az ország színe, virága fényesen ünnepel, és kinek e városban, ez elárvelt vidéken is vannak hő tisztelői. Ezt vártnak volna azon igazgatótul, ki a P. Napló tárcájában azt állítja magáról, hogy azért vállalkozott egy német színház igazgatására, miszerint alkalma nyílják a magyar színészetnek, a nemzeti érdekeknek is tért foglalni.

* F. hó 6-án a helybeli legényegylet elnökének, Böhm Károly nevenapját ünnepelte szónoklattal, szavallással és énekléssel. A helyiség közepén Magyarország ölnyi nagyságu cimere volt felállítva, melynek négy szegletén a „vallás és erény“ (a hit remény és szeretet alakjai) a „munkásság és ipar“ (méhkas) az „egység és szeretet“ (két egymásba fogódzó kéz) a „vidámság és kedv“ (lant) jelképei valának rajzolva. Az együleti senior beszédje igen szépen visszatükrözte azon hálás elismerést, melylyel a tagok tisztelt elnökük iránt viseltetnek, a kit is szívükből megélteneztek, midőn a mai nap emlékeül neki borromaei Károly keretbe foglalt képét átnyújtották. Ez alkalommal zajos Eljen-re tört ki az egyület Csajághy püspök ő méltóságáért mint az egyület alapítójaért; primás ő főmagasságáért, ki ugyan az nap ünneplé 50 éves áldozásáért Esztergomhan; Szabóky Adolfért, mint központi főnökükért Pesten; és a temesvári polgárokért mint jóltevőikért. Meg nem felejtkeztek a hazáról sem, melynek nagy eszméje — mint legelőll kell vala emlitenünk — a jelenvontakat láthatólag lelkesíté. — Meg kell itt érintenünk hogy a temesvári legényegylet, miként más nem is volt várható, a legkülönbfele nemzetiségekhez tartozó egyénekből áll, mert magyarokon kívül vannak ott bajorok, csehek, poroszok sat. sőt valláskülönbőség is létezik, mert protestansok is vesznek részt, a zsidók befogadhatása pedig szövetség útján ment ha-

tározatba. A mi azonban kevésbé volt várható, ez azon körülmény, hogy — az oktatási nyelv az egyetben magyar és német lévén egyarányosan — a magyar előadásokat sokkal többen látogatják, mint a németeket, és hogy sok idegen ajku legnagyobb buzgósággal vesz részt a magyar tanórákban. Egy porosztól, ki eddig egy árva magyar szót sem értett, az elnök azt kérdezvén, mi ösztönzi őt, hogy a rá nézve teljesen érthetetlen nyelven folyó előadásokban részt vesz, ez sajtósága kijelentésével így válaszolt: „nem tesz semmit; a magyar nyelv oly kellemesen hangzik, hogy egyetlen tanórától sem maradhatok ki; s reményem, rám is ragad valami e szép nyelvből.“

* Temesvárott is akarták volna Kazinczy emlékéket ünnepelni; post festa. Tizennégy nappal később, mintsem az egész ország ünnepelte, éreztek néhányan hátramaradásunkat, és kezdék pengetni a kérdést, hogy nekünk is

kellene már tennünk valamit. Szerencse, hogy elálltak az illetők a dolog feszegetésétől, mert nem csak az elkésés lett volna szembeszúró, hanem minden körülményt jól megfontolva, nem is várhattak volna az indítványozók oly részvétet a közönségben, mely méltó lett volna Kazinczy érdemeihez, és azon lelkesültséghez, mely hazánk más városaiban a nagy író iránt mutatkozott. A tetteges fellépés hazánk nagy érdekei mellett Temesvárott még igen csekély. Egyébiránt majd itt is jó lendületet fogunk tapasztalni, — bizzuk azt a német civilisatorokra, kik folytonos agyarkodásaikkal, becsméréseikkel ámbár akaratlanul majd rátanítanak bennünket nemzeti intézményeinket, irodalmunkat, ősi emlékeinket szeretni, és egész lélekkel átkarolni. Addig is avval vigasztaljunk magunkat: in magnis et voluisse sat est!!!

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

MAGYAR J. D.

(Temesvárott főorségiutca 66¹/₂ szám)

ezennel

jól felszerelt papir-, ir- és rajzoló anyagból álló raktárát ajánlja.

Áll ez mindennemű bel- és külföldi gép- vagy meritett levél-, író-, rajzoló-, nyomtató-, itató- és göngyölő papirból, továbbá a rovatolt kereskedői könyvek minden neméből, rajzmérszerek, ir-ónok, pecsétviasz, angol aquarel festékek, rajzdeszkák stb. sinek, zugmérdeszkák és rámak, vonalozók sárgaréz éllel vagy a nélkül, és átaljában minden e sokágu szakmába vágó cikkekből.

Együttal a t. c. községi nyomtatványok és rovatolt munkákra rendeléseket is fogad, igérvén, hogy becsületos és serény szolgálat mellett a legjutányosabb árakkal is kedvezend.

Ugyan ő nála látogatási jegyekre és levélpapirokra mérsékelt díj iránt nevek, cimek, vagy jeligék bármely írásnemben domboru bélyeg nyomtatásban készülnek.

Egy negyed rizsma levélpapír, vagy egy egész rizsma irpapír vétele esetében a vevő neve díj nélkül is kibélyegeztetik a papirra.

MOLL

SEIDLITZ PORA

Az utolsó világműkiállításán a hivatalos „Wiener Zeitung“ számai szerint minden hasonnemű házi gyógyszerek közt **egyedül csak ez tüntetett ki érdemmel**, s a nemzetközi eskütszéknek ezen főhatalmu nyilatkozata által e készítmény fölülmulhatlan minősége és dicséretreméltósága a bel és külföld minden hasonnemű készítményei irányában elvitázhatlanul bebizonyított.

Egyedül központi szétküldő raktár: Bécsben a „golya“ című gyógyszertárban, Tuchlauben, Wandelszálloda átellenében. — Ara egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 frt. 12 krt. pp. Pontos használati utasítások minden nyelven.

Ezen, ezer példákban és sok évi tapasztalás után mint kitünőnek bizonyult Seidlitz-porok városon és vidéken most már oly általános elismerésre találtak, miszerint azoknak hire jelenleg az ausztriai birodalom határain messze tulterjed. Hogy mit képes mivelni Moll Seidlitz-porainak biztos gyógyereje, nevezetesen **gyomor és alhasi bántalmaknál**, s hogy azok mily jelentékeny segélyt nyújtanak májbetegség, hasszorulás, aranyér, szédülés, szívdobogás, vértodulás, gyomorgörös nyálkásodás, gyomorégetés s külömbféle nőemi betegségeknel azt már mint bebizonyult tényt kell elismerni és számos gyenge idegzetű személyek e porok okos használata által már gyakran lényeges könnyebbülést és új életerőt nyertek.

Temesvárott rendeléseket fogad a fenebbi gyógyszerekre **Uhrmann M.** papir- és mű-áros úr.

A korneuburgi

állattenyészto gyogypor, lovak, juhok, és szarvasmarha tenyésztesére mindig friss minőségben kapható,

Schidló Józsefnek

a „kék macskához“ címzett füszerkereskedésében. (Gyárkölváros a főtéren.)

7—8

(13. sz.)